

6. Budatínsky zámok

Poloha: nachádza sa severozápadnom Slovensku, na sútoku riek Váh a Kysuca, v miestnej časti mesta Žilina – Budatín. V minulosti strážil križovatku obchodných ciest z Ponitria a Považia do Sliezska a Poľska. Vzhľadom na svoju polohu v blízkosti sútoku Váhu a Kysuce plnil i funkciu kráľovskej tridsiatkovej stanice, kde sa vyberalo mýto od kupcov prichádzajúcich zo Sliezska.

História:

Vznikol ako strážny hrad v druhej polovici 13. storočia. Postavený je na strategicky významnom mieste, pri brode na sútoku Váhu a Kysuce, kde sa vyberalo clo. Význam hradu zvýrazňovalo aj mohutné opevnenie. Základom hradu bola mohutná kruhová obytná veža v kamennom opevnení, ktorá sa v pôdoryse zachovala podnes a vytvára

charakteristickú siluetu Budatínskeho zámku. Pôvodne kráľovskú pevnosť získal začiatkom 14. storočia Matúš Čák. S jeho výbojmi a koncepciou obrany súvisí aj opevnenie veže obranným múrom a výstavba obytného paláca v priestore opevnenia. S výnimkou južnej strany obranný múr tvorí dodnes obvod zámku.

Od roku 1487 bol novým majiteľom Budatína Gašpar Suňog, ktorý naznačil smer, akým sa uberal stavebný vývoj hradu späť s jeho rodom po niekoľko storočí. Renesančná úprava z roku 1551 spojila jednotlivé budovy podľa jednotnej architektonickej koncepcie, sčelujúc tak rôznorodé funkcie do harmonického celku, zdôrazneného aj navonok riešením fasád. Zvýraznili sa v nich predovšetkým rytmicky členené priečelia a nádvorie s arkádovou chodbou.

Hrozba tureckého nebezpečenstva, ale najmä vnútorných bojov a stavovských povstaní, prispeli v prvej polovici 17. storočia k výstavbe nového renesančného opevnenia, ktoré spevnili bastiónmi a zabezpečili priekopou v severovýchodnom predhradí. V tom čase už gotická pevnosť, prebudovaná na pohodlné renesančné sídlo, spĺňala požiadavky

pohodlného bývania a strediska hospodárskeho podnikania i modernej vojenskej techniky.

Barokové obdobie sa v roku 1745 sústredilo na výstavbu kaplnky; súčasne dostavali aj budovy kaštieľa a celok obklopili parkom, nadväzujúcim svojou kompozíciou na priečelie zámku.

Po vymretí Suňogovcov v roku 1798 sa majiteľmi hradu stali Csákyovci, ktorí tu bývali až do roku 1945. Za revolúcie 1848/49 cisárski vojaci v januári 1849 hrad zapálili. Ničivý požiar vážne poškodil

stavebné konštrukcie a vnútorné vybavenie hradu. V roku 1870 hrad čiastočne opravili a využíval sa ako kasárne. Z tých čias sa podnes zachovali najmä budovy predhradia s výraznými dobovými fasádami. Posledná a najvýznamnejšia stavebná úprava, ktorá dala hradu dnešný vzhľad, je z rokov 1922 až 1923. Vychádzala z historizujúco-romantických motívov a uplatnila sa najmä v juhozápadnom krídle, kde vznikla priestranná reprezentačná sála a vstupné priestory. Csákyovci čerpali zo starších vzorov goticko-renesančných feudálnych stavieb, čo sa prejavilo najmä pri úprave stropov a obložení miestností.

Pamiatková obnova zámku sa uskutočnila na prelome päťdesiatych rokov 20. storočia a rešpektovala stavebné úpravy z dvadsiatych rokov. Príľahlý zámocký park bol zmenšený výstavbou Košicko-bohumínskej železnice koncom 19. storočia ako aj rozparcelovaním významnej časti krátko po druhej svetovej vojne.

1. januára 2007 bol zámok pre verejnosť uzavretý. Drotárska expozícia, bola dočasne premiestnená do zrekonštruovanej bývalej koniarne. Rekonštrukcia zámku by mala byť ukončená do roku 2013.

Expozície Považského múzea

Pravek severozápadného Slovenska

Dejiny Žiliny rok 1208 – 1848

Rozsiahla zbierka drotárskych výrobkov (špecialita) prevažne zo severozápadného Slovenska ako sú misky, vešiaky, košíky, či odrôtovaná

keramika, ale aj plastiky starých drotárskych majstrov Jozefa Keraka z Veľkého Rovného a Vincenta Kaprálika z Dlhého Poľa. Návštevníci môžu obdivovať figúry Drotára a džarka v životnej veľkosti, fantazijné rozprávkové bytosti, či modely vzducholode a lietadla. K zaujímavostiam

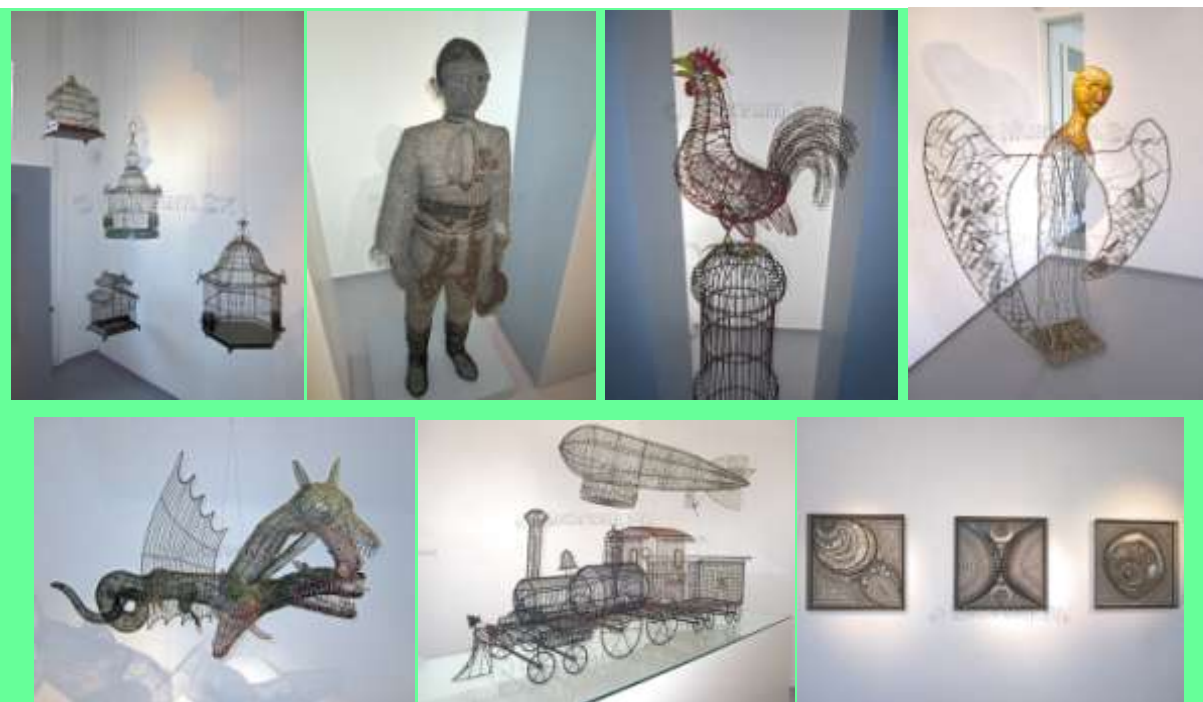

patrí aj kohút od spomínaného majstra Keraka, ktorý bol vzorom pre logo múzea. Staré drotárske predmety dopĺňa viac ako desať olejomalieb a grafík od slovenských a českých autorov, z ktorých mnohé doteraz neboli prezentované. Znázorňujú prostredie, prácu, náradie a každodenný život drotárskych remeselníkov.

V časti expozície venovanej voľnej výtvarnej tvorbe predstavujú svoju tvorbu dve desiatky súčasných výtvarníkov pracujúcich s drôtom. Ide prevažne o slovenských umelcov, ktorí drôt kombinujú s rozmanitými materiálmi – kameňom, plechom, papierom, plastom. Drôt viažu rôznymi technikami. Na tradičné drotárske remeslo technologicky nadväzujú aj otec a syn Jurovatí z Bratislavy, žilinská výtvarníčka Mária Krajčová, Jaroslav Drotár z Humenného a iní. Silvia Fedorová, Iveta Miháliková z Bratislavy a žilinská výtvarníčka Andrea Lachová do drôtu prenášajú postupy používané pri práci s textilom ako paličkovanie, pletenie, šitie.

Dobový interiér a sakrálné zbierky 18. a 19. storočia

Park pri Budatínskom hrade je súčasťou Národnej kultúrnej pamiatky s areálom, vedenej v Ústrednom zozname pamiatkového fondu. Za posledných 15 rokov sa park neudržiaval podľa jeho potrieb. Mnohé dreviny boli v zlom zdravotnom stave, nosné konáre, do značnej miery preschnuté, padali na príľahlé komunikácie. V minulosti došlo aj k samovoľným pádom niektorých stromov. Projekt jeho celkovej revitalizácie a záchranu bol naplánovaný už dávno, ale pre nedostatok finančných prostriedkov sa nemohol uskutočniť.

Po rozsiahlej rekonštrukcii, ktorá stála viac ako 900-tisíc eur, bol v septembri 2010 daný park do opätovného užívania. Projekt zahŕňal nielen obnovu porastov, výruby drevín – vzhľadom k ich zlému zdravotnému stavu a bezpečnosti, ale aj výsadbu nových drevín, rekultiváciu plôch trávnikov, vybudovanie chodníkov, osvetlenia a umiestnenie lavičiek.

To, že Budatínsky zámok nie je momentálne sprístupnený verejnosti, sme sa dozvedeli nielen z internetových stránok, ale aj z „Denníka Slovenska“, ktorý si spoločne vedíme od septembra tohto roku. Obsahuje záznamy o aktuálnom dianí na Slovensku roztriedené podľa miesta výskytu do jednotlivých regiónov. Cieľom takéhoto zapisovania aktualít je sledovať dianie na Slovensku, spojiť si každú informáciu s konkrétnym regiónom, vyhľadať ho na mape, určiť vzdialenosť od miesta bydliska, zakresliť do slepej mapy...

Škoda, že počas našej návštevy Žiliny bol zámocký park Budatínskeho zámku ešte uzavretý. Radi by sme si ho pozreli v jeho novom šate a zároveň aj otestovali naše vedomosti o rastlinách vyskytujúcich sa na Slovensku. To, či sú naše poznatky o rastlinných druhoch dostatočné alebo nie, sme si vyskúšali aspoň v triede prostredníctvom skupinovej práce. Našou úlohou bolo roztriediť obrázky rastlín do skupín podľa vopred stanovených kritérií - miesto výskytu, spôsob rozmnožovania, druh stonky...

Aby sme si mohli návštevu Budatínskeho zámku zopakovať, keď budú všetky rekonštrukčné práce ukončené a expozície opätovne sprístupnené verejnosti, zakreslili sme si jeho polohu do slepej mapy:

Zdroje:

<http://www.muzeum.sk/default.php?obj=muzeum&ix=pvm>

<http://www.hrady.sk/budatin.php>

http://sk.wikipedia.org/wiki/Budat%C3%ADnsky_z%C3%A1mok

<http://www.slovenskehrady.sk/?show=object&which=BudatinskyZamok>

<http://zilina-gallery.sk/picture.php?/6713/category/643>

<http://www.chatauhorcik.sk/tipy-na-vylety/budatinsky-zamok/>